

Heilbrigðisráðuneytið
b.t. Sigurðar Kára Árnasonar, skrifstofustjóra

Reykjavík, 14. febrúar 2023

Tilv.

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á lögum um heilbrigðisstarfsmenn

Landspítali vísar til máls 21/2023 í samráðsgátt stjórnvalda varðandi frumvarp til laga um breytingu á lögum um heilbrigðisstarfsmenn, nr. 34/2012 (heimilisofbeldi). Landspítali tekur undir mikilvægi markmiða frumvarpsins um að tryggja skýra lagastoð fyrir tilkynningum um heimilisofbeldi til lögreglu. Þá tekur spítalinn undir það sem fram kemur í athugasemdum við 1. gr. frumvarpsins um að meginmarkmið þess séu *einfaldlega að heimilisofbeldi verði tilkynnt svo lögreglan geti síðan aðhafst samkvæmt þeim aðferðum sem hún vinnur almennt eftir þegar tilkynning um ofbeldi á sér stað, t.a.m. að tryggja vernd, öryggi og stuðning, en jafnframt að meta hvort rannsaka eigi tiltekið mál.*

Landspítali telur að þrátt fyrir góð og réttmæt markmið muni frumvarpið ekki hafa þau áhrif sem sóst er eftir. Raunar er hætt við því að verði frumvarpið að lögum hafi það þau áhrif að heilbrigðisstarfsmenn gagnálykti frá ákvæðinu og telji einungis heimilt að tilkynna heimilisofbeldi að undangenginni beiðni sjúklings, þrátt fyrir skýra heimild í 1. mgr. 17. gr. þess efnis. Til að tryggja að svo verði ekki telur spítalinn að rétt væri að árétta þá heimild sérstaklega. Þá telur Landspítali þá breytingu sem hér er lögð til ekki hafa neina raunverulega réttarbreytingu í för með sér þar sem 2. mgr. ákvæðisins undanþiggur heilbrigðisstarfsmenn frá þagnaskyldu ef að samþykki sjúklings liggur fyrir, m.ö.o. þá heimilar það ákvæði tilkynningu um heimilisofbeldi að beiðni sjúklings.

Til að gefa innsýn í framkvæmd mála sem þessara innan Landspítala þá skal tekið fram að í nánast öllum málum er óskað samþykkis sjúklings áður en tilkynnt er til lögreglu um grun um heimilisofbeldi. Er þetta gert fyrst og fremst með það fyrir augum að þolendur heimilisofbeldis veigri sér ekki við að sækja heilbrigðisþjónustu vegna hræðslu um að mál þeirra verði tilkynnt lögreglu. Í þeim einstöku tilvikum þar sem ekki er tilkynnt að undangengnu samráði við sjúkling hefur undantekningarlaust farið fram ítarlegt mat á ástandi sjúklingsins með tilliti til þess hvort ástand hans telst falla undir 2. málsl. 1. mgr. 17. gr. laganna þar sem gerð er krafa um brýna nauðsyn fyrir því að rjúfa þagnaskyldu.

Ef markmiðið með umræddu frumvarpi er að tryggja í auknu mæli öryggi einstaklinga sem hafa orðið fyrir heimilisofbeldi og sækja heilbrigðisþjónustu og þannig uppfylla alþjóðlegar skuldbindingar Íslands sem fullgiltar hafa verið, annars vegar Ístanbúlsamninginn og ekki síður ákvæði 2. gr. mannréttindasáttmála Evrópu, þá telur Landspítali það frumvarp sem hér er lagt fram í drögum ekki til þess fallið að ná fyllilega fram þeim markmiðum. Telur spítalinn að sú leið sem farin er í Noregi, og reifuð er í greinargerð með frumvarpinu, væri betur til þess fallin að vernda réttindi einstaklinga sem búa við umrætt ofbeldi, sem í flestum tilfellum eru konur. Einnig fari slík leið betur að jákvæðum skyldum ríkisins til að tryggja rétt einstaklinga til lífs sem og siðareglum heilbrigðisstétta og grunneið lækna um að valda ekki skaða.

Vill Landspítali sérstaklega taka undir það sem fram kemur í greinargerð með frumvarpinu þar sem segir að *til að lögregla geti gert áhættumat og eftir atvikum veitt viðeigandi þjónustu og vernd þarf lögregla að fá vitneskju um ofbeldið t.a.m. frá heilbrigðiskerfinu*. Telur spítalinn að krafa um beiðni sjúklings geti orðið til þess að færri tilvik verði tilkynnt en nú er gert skv. gildandi löggjöf. Með því að ítreka kröfu um beiðni með viðbót við 3. mgr. 17. gr. verði það til þess að heilbrigðisstarfsmenn telji heimildir þeirra takmarkaðri en fyrir lagabreytinguna. Þá telur spítalinn þetta ekki samræmast fyllilega umfjöllun í greinargerð þar sem fjallað er um að skylda hvíli á heilbrigðisstofnunum og starfsmönnum þeirra í þessu samhengi vegna frumkvæðisskyldu stjórnvalda til að bregðast við til verndar lífi fólks ef ljóst er að bein og fyrirsjáanleg ógn steðji að því. Verður að telja þá viðbót sem lögð er til með frumvarpinu auka verulega á flækjustig túlkunar og mats á alvarleika tilvikanna og hvaða ákvæði skuli beita hverju sinni.

Telur Landspítali gildandi heimildir fullnægjandi til að uppfylla þær alþjóðlegu skyldur sem reifaðar eru í greinargerð með frumvarpinu. Ef talin er þörf á að undirstrika þær heimildir sérstaklega væri til að mynda hægt að bæta eftirfarandi orðun aftan við 2. mgr. greinarinnar; „m.a. þegar beiðni liggur fyrir af hálfu þolanda heimilisofbeldis“. Þá gæti enn fremur þurft að skerpa á verklagi og lagalegum stuðningi við heilbrigðisstarfsmenn innan stofnana sem veita þolendum heimilisofbeldis heilbrigðisþjónustu með það fyrir augum að tilkynnt verði tilvik þar sem hætta steðjar að einstaklingum og þannig verði réttur þolenda ofbeldisins tryggður í auknu mæli.

Virðingarfyllst,

Runólfur Pálsson
forstjóri Landspítala